

MOLNÁR MIKLÓS

Szertenézek, s nem lelem honom a hazában

Egy zarándokút stációi

„A rókáknak barlangjuk van, az égi madaraknak fészük, de az ember fiának nincs hová lehajtania a fejét.”

Ennyi, és nem több az életem története: létezésem lehetősége évmilliókig kegyezett az idő méhében. 1945 májusában – két néptanító: Horváth Ilona Gizella és Molnár Sándor egymásra borulásának kézzelfogható eredményeként – testet öltöttem. Anyám méhét választottam ügködésem első színteréül. 1946 januárjában, egy csontropogtatóan hideg vasárnapon helycserés támadást intéztem a világ ellen: egy kecskeméti hadikórházban megszülettem. Azóta egyfolytában vagyok.

Orgoványon vágtam bele a fölcseperedésbe, lelkész nagyapámnak volt ott háza és kisebb birtoka. A községi elemi iskola két tanéven át próbálkozott a betöréssel. Mikor anyánk – nyomós okai voltak rá alighanem – faképnél hagyta apánkat a könyvei, kottái és boroshordói között, és a hóna alá csapott engem meg két öcsémet, Zolit és Aladárt, egy Szank melletti – jelesül a Soltvadkerti úti – tanyasi iskolába kerültem. A tanügy gáncstalan és rettenthetetlen hősnőjeként anyánk volt az egy szál tanító néni. Ott járt belém az osztatlan alsó tagozat harmadik és negyedik osztálya.

Anyánk Kiskunmajsára – vagy ahogy, aligha véletlenül, átkereszteltük: *Pacsakra* – költözése mindjárt az elején nem kis megrázkódtatással és fölfordulással járt (1956 ősze), később pedig általános és középiskolai megpróbáltatások hosszú sorozatával. Nemcsak Pacsakon, hanem Félegyházán és Kunszentmiklóson is koptatott a középiskola egy-egy osztálya; az utóbbi két helyen kollégiumban, illetőleg egyik osztálytársam szüleinél laktam.

Alig iperedtem szavazati joggal kistafirozott állampolgárrá, politikai bűncselekményekért elítélt rabként máris megkezdhettem börtönszociológiai kutatómunkámat szülővárosom megyei börtönében (Kecskemét, Mátyási utca). A tárgyra vonatkozó elmélyült tanulmányaimat, néhány éves megszakítás után, a Csillag Börtönben fejeztem be (Szeged, Marx tér).

Budapesti egykori szálláshelyeim oly számosak, hogy ha ütnének, se jutna eszembe mindegyik, ám a Citadella turistaszálló feledhetetlen, akárcsak az Eötvös-kollégium a Ménesi úton, melynek addig a néhány hónapig lehettem csupán lakója, míg gyorsan kitudódó priuszom miatt ki nem tették a szűrőmet az Eötvös Loránd Tudományegyetemről. Ezután vagy hét évig munkásszállókon dekkoltam, melyeknek a címére sem emlékszem már, no meg albérletekben: a kispesti Fő utcában Mariska néninél; ő szegről-végről rokona volt anyámnak, és a baromfikor legvégső határáig eléldégelő kendermagos tyúkjával osztotta meg szoba-konyhás kis lakását. Később arrébb költöztem egy lyukkal a Kisfaludy utcába, egy goromba, kedélytelen és tyúktalan öregasszonyhoz. A szomszédban egy komolyabb szerepekhez szinte sohasem jutó karakterszínész laktott. Szép időben gyakran hívott vendégeket szőlőlugasos kertjébe. Olyankor a harmadik határban is csak az ő érces, mély hangját lehetett hallani; nyilvánvalóan szerelmes volt saját orgánumába. Persze arra is akadt példa, hogy fölvitte az isten a dolgomat, mint Petőfi anyjának tyúkjáét, és tehetős rokonaimnál lak-

hattam a Veres Pálné utcában. Jó két évig jártam ágyra a Csók Galéria fölé, a Váci utca egy poloskás kéglijébe; nem – legalábbis nem okvetlenül – lehallgató-készülékekre kell gyanakodni. A kalandvágy utóbb egy Köztársaság téri albérletbe sodort, ahová késő éjjel hazabotorkálni – a Népszínház utcán végestelen-végig – nem kevés al- és felvilági izgalommal járt.

Később a Római-parton egy csónakházban, azután Árpádföldön, majd Óbudán laktam, ottani albérleti szobámat egy pályakezdő építésszel osztva meg. Korábbi szállásaimhoz képest ez valósággal a csend szigete volt: a kert mélyén emelkedő villaszerű épületet élő sövény szigetelte el a forgalmas Bécsi úttól. Egy kora őszi délelőtt azon kaptam házinénimet, a disztíngvált úri-asszonyt, hogy kuktafazekában krumpliból főz pálinkát. Cinkos hallgatásomat oly módon vásárolta meg, hogy gyakran megkínált egy-egy kupicával; emlékeim szerint nem is volt az rossz...

Voltak aztán nők is, barátnők, szeretők, élettársak, akiktől szerelmet, szállást, törődést és meleg ételt kaptam: hálával emlékezem rájuk, arra a tollforgató fehérszemélyre nemkülönben, aki egy hónapra kölcsönadta XII. kerületi lakását.

Megesett az is, hogy kádmosónak szegődtem el az óbudai szeszgyárba, segédmunkásnak építőipari vállalatokhoz, favágónak és szőlőmunkásnak a soltvadkertti állami gazdaságba, anyagmozgatónak a szegedi kendergyárba. Ilyenkor többnyire munkásszálláson laktam. Farkasgyepű, Balmazújváros, Eger, Kőszárhegy: a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat figuránsaként adtak alkalmi szállást, nemcsak nekem, hanem szívesen megidézett emlékü főnökömnek, Kondozisz Anasztáz mérnöknek is („Lajos bácsi”), aki görög kommunista partizántábornoki minőségben keveredett Hunniába.

Csontos Katival, a feleségemmel és 1980-ban született Éva lányunkkal több mint tíz évig laktunk egy szolgálati lakásban a Vas megyei Csepregen. Közben a szombathelyi Aréna utcában megörököltem egy parányi albérletet Marton Laci barátomtól. Egy újabb házasság folyományaként Kőszegre csöppentem. A házasság rövidre sikeredett ugyan, de azért termékeny volt: Ilona lányom a hozadéka. Szívem legmélyén máig is megmaradtam kőszegi polgárnak.

Az a nem mindennapi megtiszteltetés ért, hogy kerek egy esztendeig Várpalotán, egy szocreál lakókaszárnnyában lehettem albérlő. Jó néhányszor időztem egy horányi üdülőben, a siklósi, a szigligeti, a kecskeméti és a szentendrei alkotóházban, a balatonfüredi fordítóházban, valamint Nagy László felsőiskolai szülőházának alkotószobájában. Sikondán alkotóházi vendégként, majd a ház vezetőjeként ütöttem föl a sátram néhány esztendőre. Pár hónapig a pesti Bazilika közelében, egy Hercegprímás utcai lakásban a fősodratú igazhitűek többsége által eretnek szektának bélyegzett muszlim mozgalom, az Ahmadijja Iszlám Közösség magyarországi kirendeltségén laktam, és láttam el titkári teendőket Mirza Tahir Ahmadnak, a közösség Londonban székelő kalifájának megbízásából.

Battonyán, Nagyharsányban, Villánykövesden, Pécsen, Badacsonyan és Velemen is laktam. Lukácsházán, a Csömötei-hegyen néhány hónapon keresztül egy szőlőhegyi présház volt az otthonom, miután kilakoltattak szombathelyi bérlakásomból. Dunaharaszti, Balkányban, Törökszentmiklóson, Szentesen, Szarvason, Visegrádon, Pomázon, Hódmezővásárhelyen, Mártélyon, Kalocsán, Algyőn, Kiskőrösön, Ómassán, Kiskunhalason, Baján, Mágocson, Orfűn, Székesfehérváron, Győrben, Veszprémben, Zirc-Tündérmajorban, Ajkán, Tapolcán, Fonyódon, Siófok-Széplakon, Balatonberényben, Zánkán, Keszthelyen, Hévízen, Zalaszántógróton, Törökkoppányban, Sárváron és Kőszegszerdahelyen üdülőkben, hotelekben, motellekben vagy jó ismerőseimnél, Kecskeméten, Lakitelek-Szikrában, Gödöllőn, Kistarcsán és Piliscsabán a rokonaimnál szálltam meg, Révkomáromban, Szencen, Laxenburgban és Felsőőrön ugyancsak turistaszál-

lókban vagy kempingekben. A székesfővárosban Albert Tibor, Baranyi Ferenc, Barna Róbert, Béládi Miklós, Bíró Jóska, Csajka Gábor Cyprian, Csaplár Vilmos, Császár István, Endrődi Szabó Ernő és Hunya Márta, Géher István, Gyelmis Lukács, Kristó Nagy István, Mann Lajos és Gabnai Katalin, Petőcz András, Szabó G. Zoltán, Szomráky Sándor, Szöllősi Zoltán, Verbőczy Antal, Zalán Tibor, Bácsbokodon és Kecelen Gubik Mihály, Békéscsabán Zana Zoltán, Dukán Simonffy András, Kígyósbán Zselepszky György, Nemesvitán András Sándor, Sopronban Szentkirályi („Emberhegy”) Zsolt, Gyulán, Szombathelyen és Egyházashetyén Ambrus Lajos, Szombathelyen Böröczki Mihály, Kovács Gábor, Péntek Imre, Pete György, Rózsa Béla, Székely Ákos és Turóczy László, Celldömölkön, Szombathelyen és Tanakajdon M. Molnár István („Menyus”), Ikerváron Tábori Ottó, Kiskunmajsán Kozma Huba és Vedres Feriék, Szankon Csertő Istvánék, Kőszegen Szokolszky Miklós és Kodolányi Laciék, Kőszegen és Lukácsházán Kapiller Ferencék, Leányváron Sárándi József, Jánoshalmán, Battonyán és Békéscsabán Újházy Laciék, Kiskunhalason Hatvani „Deutsch” Zoltán, Szegeden Yural Vildirim, Tatabányán Faludi Ádám, Veszprémben Fenyvesi Ottó, Zalaegerszegen Pécsi Gabriellák, Dunaszerdahelyen Barak Laci és Tóth László, Somorján Balla Kálmán és Kulcsár Ferenc, Marcelházán Soóky László, Pozsonyban Cselényi László és Grendel Lajos, Párizsban Molnár Katalin, Nagy Pál és Papp Tibor, Bécsben Hanák Tibor, Monoszlój Dezső és Szépfalusi István vendégbarátságát élvezhettem. Néhányszor egy olcsó tömegszálláson éjszakáztam a Mariahilfer Strassén, de az is előfordult, hogy Bujdosó Alpáréknál zörgettem bebocsáttatásért. Nagyváradon Kőrössi Papp Jóskaéknál vendégeskedtem egy hétig, Újházy Laci barátom társaságában. Szentendrén és Nyugat-Berlinben Krasznahorkai Laciéknak voltam vendégük (szívem legmélyén máig is megmaradtam nyugatberlini polgárnak).

Városok a nagyvilágban, ahol vendégeskedtem vagy laktam: Lendva, Ipolyság, Prága, Göteborg, Stockholm, Párizs (szívem legmélyén máig is megmaradtam párizsi polgárnak), Strassburg, Mitten (bajor falu), Iowa City, Des Moines, Sioux Falls, Dawson City, Chicago, Kansas City, Atlanta, Nashville, Daytona Beach, Wiesbaden, Frankfurt am Main, Caorle, Velence, Dublin, Belfast (Éva lányom meg a férje, Kevin vendégeként; szívem legmélyén máig is megmaradtam belfasti polgárnak).

Szombathelyről, ahol az utóbbi években meghúztam magam egy nyúlketrecnyi bérodúban, nincs mit mondanom, legfőljebb annyit, hogy a szombathelyi Szent Márton temetőben vannak eltemetve anyám szülei, és Szombathelyen született mind a két lányom.

Mielőtt vesztegzár alá helyeződött a világ, Sopronban és Győrben *éltem*. Szerettem a találkozásokat, amikor „te” és „én” „mi”-vé egyesült. Szerettem úton lenni, bércre hágni, völgybe szállni, erdőn-mezőn csatangolni, szándékok és kívánságok nélkül, ismeretlenül, mégis ismerősen mindenütt, élve a szabad kóborláshoz való ősi jogommal.

Szeretem a csöndet, az egyedülletet, a szemlélődő semmittevést, a napsütést, a tengert. Legszívesebben barlangban laknék, emberi településektől a lehető legtávolabb. Ha volna kolostoruk – mondjuk, valahol Toscanában vagy Dél-Franciaországban – az agnosztikus anarchistáknak, hátralévő éveimet ott szeretném lemorzsolni, időmet csellengéssel és nyelven túli elmélkedéssel töltve, rétegről rétegre lehántva énem burkait, üdvösen feledve és kategorikusan tagadva, hogy valaha ilyen-olyan szóművek előállítására vetemedtem.

„Ha csontjaimat meg kellene adni”, és be kell rekesztenem zarándokutamat ezen a sárteken, szeretném, ha hamvaimat a tengerbe szórnák, hogy visszatálhassak oda, ahonnét vétettem: az időtlen öröklétbe. De mert minden alá van vetve a változás és a mulandóság törvényének, nem kötök rá nagy összegű fogadást, hogy az öröklét csakugyan örökké tart.